
Saksnr: 2021/16417-1
Saksbehandlar: Lathamini Murugesu

Saksgang

Utval	Utv.saksnr.	Møtedato
Fylkesutvalet		11.05.2021
Fylkestinget		16.06.2021

Tannbehandling for prioriterte grupper med lang reiseavstand til nærmaste offentlege tannklinikk

Innstilling til vedtak

- 1) Bortebuarelevar og studentar med lite eller middels behandlingsbehov får tilbod om tannbehandling ved den tannklinikken som soknar til deira folkeregistrerte adresse. Innkallingsintervallet i pasientgruppa er i gjennomsnitt 18 månader.
- 2) Elevar og studentar med stort behandlingsbehov bør få tilbod om tannbehandling der dei går på skule etter individuelle avtalar. Dette gjeld ca. 10-15% av pasientgruppa.

Samandrag

Fylkesråmannen tilrår at bortebuarelevar og studentar med lite eller middels behandlingsbehov får tilbod om tannbehandling ved den tannklinikken som soknar til deira folkeregistrerte adresse. Dette for å unngå sentralisering av tannhelseressursar, meir skulefråvær og stort manuelt arbeid som ikkje følgjer personvernlova. Elevar og studentar med stort behandlingsbehov bør få tilbod om tannbehandling der dei går på skule etter individuelle avtalar.

Om alle bortebuarelevar og studentar skal få tilbod om tannbehandling der dei bur på hybel, vil dette få store konsekvensar for små tannklinikkar som mistar ein del av pasientgrunnlaget sitt, og dermed står i fare for nedlegging. Det same gjeld om fylkeskommunen skal dekke tannbehandling av prioriterte pasientar hjå private tannklinikkar. Nedbemanning eller nedlegging av små tannklinikkar i distrikta, på grunn av bortebuarelevar eller at pasientar skal få dekkja tannbehandling hjå private tannklinikkar, fører til ei uønska nedskjering av dei offentlege tenestene.

I høve mål for folkehelsearbeidet i Vestland fylkeskommune, bidreg tannhelsestenesta med dette til å fremje god helse for alle innbyggjarar, spesielt for barn og unge og i høve utjamning av sosial ulikskap. Tilrettelegginga bidreg i tillegg til å utvikle lokalsamfunna som ramme for gode kvardagsliv i heile Vestland.

Rune Haugsdal
fylkesrådmann

Paal Fosdal
fylkesdirektør

Saksframlegget er godkjent elektronisk og har difor inga handskriven underskrift

Saksutgreiing

Bakgrunn for saka

Tannhelsetenesta Vestland viser til verbalpunkt B20 i protokoll frå fylkestinget 16.12.2019.

Punkt 40: Fylkestinget ber om ei sak der tannbehandling for prioriterte grupper med lang reiseveg til nærmaste offentlege tannklinikk vert vurdert.

Fylkesrådmannen tolkar dette på følgjande måte: Tannhelsetenesta skal gjere ei vurdering på kven som får kortare reiseveg til anna offentleg tannklinikk enn den dei soknar til per i dag. Dette kan gjelde born under 18 år (gruppe A) og ungdom som fyller 19 eller 20 i behandlingåret (gruppe D), og som går på skule ein annan stad enn der dei er folkeregistrerte.

Tannhelsetenesta vel å ikkje omtale psykisk utviklingshemma (gruppe B) og pasientar i institusjon og heimesjukepleie (gruppe C), då dei sjeldan er hybelbuarar eller pendlarar til andre kommunar. Desse får tilbod om tannhelsetime på den næraste tannklinikken der dei bur og oppheld seg.

I enkelte tilfelle er det prioriterte pasientar som ønskjer å gå til ein privat tannklinikk i staden for ein offentleg tannklinikk på grunn av kortare reiseveg. Vestland tannhelseteneste har ingen avtalar med private tannlegar som ikkje gjeld spesialistoppgåver. Dei offentlege tannklinikane har personell i høve det lokale pasientgrunnlaget. Dersom fylkeskommunen skal dekke tannbehandling av prioriterte pasientar hjå private tannklinikkar, vil pasientgrunnlaget til den lokale offentlege tannklinikken bli mindre, og ein konsekvens kan vere nedbemanning. Små klinikkar som mistar store delar av pasientgrunnlaget sitt vil kunne verte truga av nedlegging. Nedbemanning eller nedlegging av små tannklinikkar i distrikta, på grunn av at pasientar skal få dekkja tannbehandling hjå private tannklinikkar, fører til ei uønska nedskjering av dei offentlege tenestene.

Vurderingar og verknader

1.1 Tannhelsetenesta sitt ansvar

Fylkeskommunen har ansvar for Den offentlege tannhelsetenesta.

Lov om tannhelsetenesta § 1-3 definerer tannhelsetenesta sine lovpålagde oppgåver slik:

§ 1-3 - Omfang av Den offentlege tannhelsetenesta.

Den offentlege tannhelsetenesta skal organisere førebyggjande tiltak til heile befolkninga. Den skal gje eit regelmessig og oppsøkande tilbod til:

- a. Barn og ungdom frå fødsel til og med det året dei fyller 18 år
- b. Psykisk utviklingshemma i og utafor institusjon
- c. Gruppe av eldre, langtidssjuke og uføre i institusjon og heimesjukepleie
- d. Ungdom som fyller 19 eller 20 år i behandlingåret.
- e. Andre grupper som fylkeskommunen har vedteke og prioritere.

Førebyggjande tiltak skal prioriterast framfor behandling.

1.2 Kommunar som tek imot skuleelevar til vidaregåande skule frå andre kommunar

Fylkestinget vedtok i august 2020 at inntaksmodellen for vidaregåande skular i Vestland fylkeskommune skal vere ein nærskulemodell. Det vil seie at alle elevar skal ha rett til å gå på ein skule nær der dei bur, men at alle elevar skal ha rett til å søke seg til andre skular i Vestland dersom dei ynskjer det. Inntaket skal ikkje vere reint karakterbasert.

Tannhelsetenesta og undervisningsavdelinga i fylkeskommunen har undersøkt kva for skular som tek imot elevar til vidaregåande skule frå andre kommunar i Vestland fylke.

Vi vel å halde høgskular og universitet utanfor sjølv om nokre av elevane er 18-19 år gamle og fortsatt er prioriterte pasientar til og med det året dei fyller 20 år.

Tal frå opplæringsavdelinga viser at 27% av alle som søkte på vidaregåande skule i 2020 er busett i ein annan kommune enn der dei søkte om skuleplass. Dette er ca.5900 personar. Vi veit ikkje kor

mange av desse som har meldt flytting til folkeregisteret og såleis automatisk får tilbod om tannhelsetime der dei går på skule.

Dei skulane i Vestland fylke som har flest søkjarar frå andre kommunar er lista opp i tabell 1. Den viser at det er dei største tettstadane og byane som har flest søkjarar frå andre kommunar, og såleis har flest bortebyarelevar.

Tabell 1: Viser dei vidaregåande skulane som hadde flest søkjarar frå andre kommunar i 2020.

Vidaregåande skule	Kommune	Tal søkjarar frå andre kommunar 2020	Tannklinikk
Amalie Skram	Bergen	472	Årstad/ Solheimsviken
Sogndal	Sogndal	411	Sogndal
Laksevåg og Bergen maritime	Bergen	326	Loddefjord/ Solheimsviken
Knarvik	Alver	321	Nordhordland
Os	Bjørnafjorden	308	Os
Stord	Stord	302	Stord
Årstad	Bergen	280	Årstad
Olsvikåsen	Bergen	272	Loddefjord
Åsane	Bergen	256	Åsane
Mo og Øyrane	Sunnfjord	240	Førde
Voss	Voss	222	Voss
Firda	Gloppen	207	Sandane

Talet på bortebyarelevar er såpass stort at om alle desse skal gå til tannbehandling der dei går på skule, så vil det få store konsekvensar for strukturen i Vestland tannhelseteneste. Store klinikkar vil få større pasientgrunnlag, og vil trenge meir tannhelseressursar for å møte behandlingsbehovet. Pasientgrunnlaget på mindre tettstadar vil bli tilsvarande svekka, og tannhelseressursar vil måtte flyttast frå mindre til større tettstadar og byar.

Tannklinikkar utan vidaregåande skule i kommunen er: Askvoll tannklinikk, Aurland tannklinikk, Bremanger tannklinikk, Etne tannklinikk, Eivindvik tannklinikk, Hyllestad tannklinikk, Gaupne tannklinikk, Lærdal tannklinikk, Hardbakke tannklinikk, Sveio tannklinikk, Tysnes tannklinikk, Ulvik tannklinikk og Vik tannklinikk. Dette er tannklinikkar som står i fare for å bli nedbemanna eller nedlagt om tannhelsetenesta må sentralisere ressursar til større tannklinikkar.

1.3 Tannhelsetilbod til prioriterte pasientar

Prioriterte pasientar får tilbod om tannbehandling på den offentlege tannklinikken som soknar til deira folkeregistrerte adresse. Tannhelsetenesta får oppdatert informasjon om adresser frå folkeregistrert, og har innkallingslister på grunnlag av folkeregistrerte opplysningar. Det vil seie at ein elev som melder flytting til folkeregisteret når han flyttar på hybel, vil automatisk få innkalling til den tannklinikken som soknar til den nye adressa. Tannhelsetenesta erfarer at ikkje alle elevar kan eller vil melde adresseendring til folkeregisteret av ymse årsaker. Desse bur og/eller går på skule i ein anna kommune enn dei er folkeregistrerte. For desse kan det bli lang reiseveg til den offentlege tannklinikken dei soknar til.

I *Strategisk handlingsplan for tannhelsetenesta i Sogn og Fjordane FK, klinikkstruktur*, og i *Klinikkstrukturplan for tannhelsetenesta i Hordaland*, er det lagt til grunn at akseptabel reisetid mellom skule/heim/arbeid og tannklinikken er ein time kvar veg (og/eller 50 km). Akseptabel reisetid bygger på den store betringa i tannhelsa vi har sett dei siste tiåra, spesielt i gruppene born, unge og unge vaksne, som har ført til at tida mellom kvar tannhelsekontroll no skal vere i gjennomsnitt 18 mnd. for dei fleste i denne gruppa. Intervalla blir fastsett individuelt for kvar enkelt pasient. Ca. 10-15 prosent av pasientane har spesielle problem. Dette betyr at det ikkje lenger er fagleg grunnlag til å ha årlege innkallingar for dei fleste pasientane i gruppene born, unge og unge vaksne. Dei fleste barn og unge vil berre måtte reisa til tannklinikken med 1 ½ års mellomrom.

Ein elev som går på skule i ein annan kommune enn der han er folkeregistrert får tilbod om tannbehandling i sin heimkommune. Desse blir då innkalla i skuleferiar eller andre gonger det passar for dei å reise heim. Såleis har dei lite frávær frå skulen, i og med at dei kan få innkalling til

tannhelsetime i skuleferiar. Tannhelsetenesta si erfaring er at dette fungerer godt for pasientar med lite eller middels behandlingsbehov.

For pasientar med stort behandlingsbehov er det ikkje så lett å nytte seg av tannhelsetilbodet i kommunen der dei har folkeregistrert adresse, då dei må oftare til tannbehandling og ikkje alltid kan vente til skuleferiar. Desse får då tilbod om tannbehandling i den kommunen dei oppheld seg/går på skule, og dette blir avtalt mellom pasienten og tannklinikane (individuelle avtalar).

1.4 Fylkessamanslåing

I 2020 var det både fylkessamanslåing og kommunesamanslåing i fleire kommunar. Dette har gjort at det kan vere stader der det har dukka opp både nye moglegheiter og nye utfordringar for kva tannklinikk ein soknar til. Tannhelsetenesta i Vestland fylkeskommune gir tilbod om tannbehandling hjå næraste tannklinikk uavhengig av kva kommune ein bur i. For eksempel slo kommunane Sogndal, Leikanger og Balestrand seg saman til Sogndal kommune. Likevel vil prioriterte pasientar som bur i Balestrand få innkalling til Høyanger tannklinikk som ligg i Høyanger kommune, sidan denne er nærare enn Sogndal tannklinikk.

Prioriterte pasientar som bur nær den tidlegare fylkesgrensa kan ha fått nye moglegheiter når det gjeld nærleik til tannklinikk. Før fylkessamanslåinga måtte prioriterte pasientar i Sogn og Fjordane gå til tannklinikkar i eige fylke, sjølv om ein budde nærare ein offentleg tannklinikk i Hordaland. Etter fylkessamanslåinga kan det difor vere pasientar som har fått kortare reiseveg.

For eksempel kan nokre pasientar i Gulen kommune få tilbod om tannbehandling i Lindås i staden for i Eivindvik dersom det medfører kortare eller lettare reiseveg. Problemet med dette er at pasientgrunnlaget på stader som Eivindvik blir svært redusert om mange ønskjer å bytte tannklinikk, og tannklinikken står i fare for å måtte nedbemanne og flytte ressursar. Når pasienttilgangen på prioriterte pasientar blir låg vil det vere vanskeleg å oppretthalde enkelte små klinikkar. Samstundes er dei små tannklinikane viktig for lokalsamfunnet og resten av befolkninga på små stadar, som kanskje vil få urimeleg lang reiseveg om lokalklinikken blir lagt ned.

1.5 Vurderingar og konsekvensar

Tannhelsetenesta vurderer det slik at dersom alle elevar som går på vidaregåande skule ein anna plass enn der dei har folkeregistrert adresse automatisk skal få tilbod om tannhelsetime der dei bur på hybel eller dagpendlar til, så gir det oss nokre utfordringar:

1. Dei offentlege tannklinikane har personell i høve det lokale pasientgrunnlaget. Dersom fylkeskommunen skal dekke tannbehandling av prioriterte pasientar hjå private tannklinikkar, vil pasientgrunnlaget til den lokale offentlege tannklinikken bli mindre, og konsekvensen ville vere nedbemanning. Små klinikkar som mistar store delar av pasientgrunnlaget sitt vil kunne verte truga av nedlegging. Nedbemanning eller nedlegging av små tannklinikkar i distrikta på grunn av at pasientar skal få dekkja tannbehandling hjå private tannklinikkar, fører til ei uønska nedskjering av dei offentlege tenestene.
2. Om alle vidaregåande elevar skal få tannbehandling der dei går på skule, vil det føre til at tannhelsetenesta må sentralisere tannhelseressursane. Det vil seie at ressursar i form av bemanning av tannlege, tannpleiar og tannhelsesekretær må sentraliserast til dei klinikane som har vidaregåande skule i kommunen. Dette gjeld då spesielt dei kommunane med størst andel av bortebuarelevar, og i praksis vil det seie at ressursar kan bli tatt frå små klinikkar til større klinikkar då det i hovudsak er slik at ungdomane flyttar til større stader for å gå på skule.
3. Mange pasientar dannar eit tillitsforhold til tannlegen/tannpleiaren sin, og ønskjer gjerne å gå til same behandlar også når dei flyttar på hybel. Derfor er det vanskeleg for tannhelsetenesta å undersøke omfanget av kor mange det gjeld som eigentleg ønskjer å bytte tannklinikk ved flytting på hybel.
4. Tannhelsetenesta får oppdatert informasjon om adresser frå folkeregisteret, og har innkallingslister på grunnlag av folkeregistrerte opplysningar. Automatisk innkalling av pasientar på anna grunnlag enn adresse er ikkje praktisk gjennomførbart, også med omsyn til personvern.
5. Dersom alle bortebuarelevar skal gå til den tannklinikken som er nærast hybeladressa, så vil det medføre at dei ikkje kan komme til tannlegen i skuleferiar då dei er heime. Dette vil nok medføre større fråvær i skulen.

1.6 Økonomi

Vedtaket har ingen verknader for fylkeskommunal økonomi.

1.7 Klima

Vedtaket har ingen direkte verknader på målet om å redusere utsleppa av klimagassar i Vestland.

1.8 Folkehelsevurdering

Folkehelse og livskvalitet handlar om å hjelpe folk til å ta riktige val. Tannhelsetenesta jobbar målretta med at folk skal ha moglegheit til å ta riktige val knytt til tann- og munnhelse, mellom anna gjennom at tannhelsetenester skal vere tilgjengeleg for alle som bur eller oppheld seg på ulike stader i fylket. God oral helse handlar også om samfunnstilhøve som tidleg innsats, oppvekstmiljø og gode og trygge lokalsamfunn. Gjennom vurdering av behandlingsbehov, der dei med stort behandlingsbehov får tilbod om tannbehandling der dei går på skule, vil tannhelsetenester vere tilgjengeleg også der borteboarelevar og studentar er. I høve mål for folkehelsearbeidet i Vestland fylkeskommune, bidreg tannhelsetenesta med dette til å fremje god helse for alle innbyggjarar, spesielt for barn og unge og i høve utjamning av sosial ulikskap. Tilrettelegginga bidreg i tillegg til å utvikle lokalsamfunna som ramme for gode kvardagsliv i heile Vestland.

1.9 Utviklingsplan for Vestland

Saka er i tråd med utviklingsplan for Vestland (Regional planstrategi). I høve mål for folkehelsearbeidet i Vestland fylkeskommune, bidreg tannhelsetenesta med dette til å fremje god helse for alle innbyggjarar, spesielt for barn og unge og i høve utjamning av sosial ulikskap. Tilrettelegginga bidreg i tillegg til å utvikle lokalsamfunna som ramme for gode kvardagsliv i heile Vestland.

Konklusjon

Tannhelsetenesta tilrår at borteboarelevar og studentar med lite eller middels behandlingsbehov får tilbod om tannbehandling ved den tannklinikken som soknar til deira folkeregistrerte adresse. Dette for å unngå sentralisering av tannhelseressursar, meir skulefråvær og stort manuelt arbeid som ikkje følgjer personvernlova. Elevar og studentar med stort behandlingsbehov bør få tilbod om tannbehandling der dei går på skule etter individuelle avtalar.

Om alle vidaregåande elevar skal få tannbehandling der dei går på skule, vil det føre til at tannhelsetenesta må sentralisere tannhelseressursane. Det vil seie at ressursar i form av bemanning av tannlege, tannpleiar og tannhelsesekretær må sentraliserast til dei klinikkane som har vidaregåande skule i kommunen. Dette gjeld då spesielt dei kommunane med størst andel av borteboarelevar, og i praksis vil det seie at ressursar kan bli tatt frå små klinikkar til større klinikkar då det i hovudsak er slik at ungdomane flyttar til større stader for å gå på skule.

Mange pasientar dannar eit tillitsforhold til tannlegen/tannpleiaren sin, og ønskjer gjerne å gå til same behandlar også når dei flyttar på hybel. Derfor er det vanskeleg for tannhelsetenesta å undersøke omfanget av kor mange det gjeld som eigentleg ønskjer å bytte tannklinikk ved flytting på hybel.

Tannhelsetenesta i Vestland fylkeskommune gir tilbod om tannbehandling hjå næraste offentlege tannklinikk uavhengig av kva kommune ein bur i, også etter dei nye kommunesamanslåingane. Enkelte pasientar kan også ha fått kortare reiseveg etter fylkessamanslåinga.

Dei offentlege tannklinikkane har personell i høve det lokale pasientgrunnet. Dersom fylkeskommunen skal dekke tannbehandling av prioriterte pasientar hjå private tannklinikkar, vil pasientgrunnet til den lokale offentlege tannklinikken bli mindre, og konsekvensen ville vere nedbemanning. Små klinikkar som mistar store delar av pasientgrunnet sitt vil kunne verte truga av nedlegging.

Nedbemanning eller nedlegging av små tannklinikkar i distrikta på grunn av at pasientar skal få dekkja tannbehandling hjå private tannklinikkar fører til ei uønska nedskjering av dei offentlege tenestene.

Gjennom vurdering av behandlingsbehov, der dei med stort behandlingsbehov får tilbod om tannbehandling der dei går på skule, vil tannhelsetenester vere tilgjengeleg også der borteboarelevar og studentar er. I høve mål for folkehelsearbeidet i Vestland fylkeskommune, bidreg tannhelsetenesta med dette til å fremje god helse for alle innbyggjarar, spesielt for barn og

unge og i høve utjamning av sosial ulikskap. Tilrettelegginga bidreg i tillegg til å utvikle lokalsamfunna som ramme for gode kvardagsliv i heile Vestland.